

พฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ ในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2551

บังอร เทพเทียน*

ปิยฉัตร ตระกูลวงษ์**

ปรินดา ตาสี***

บทคัดย่อ

การศึกษาพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2551 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือน มีนาคม – สิงหาคม 2551 มีกลุ่มเป้าหมาย 5 กลุ่ม คือ กลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษาระดับ ปวช. ปี 2 กลุ่มคนงานในสถานประกอบการ กลุ่มประชาชนทั่วไป มีจำนวนตัวอย่างทั้งหมด 5,759 ราย เป็นเพศชาย 2,740 ราย เพศหญิง 3,019 ราย

กลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์น้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ อย่างชัดเจน รองลงมาคือ กลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษา ระดับ ปวช. ปี 2 กลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 คนงานในสถานประกอบการ และกลุ่มประชาชนทั่วไปตามลำดับ ส่วนการใช้ถุงยางอนามัย ทุกครั้งเมื่อมีเพศสัมพันธ์พบว่า กลุ่มนักเรียนมีการใช้ถุงยางอนามัยสูงกว่ากลุ่มคนงานในสถานประกอบการ และประชาชนทั่วไป เพศชายมีสัดส่วนการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งมากกว่า เพศหญิง สัดส่วนการใช้ถุงยางอนามัยกับคู่นอนที่เป็นคู่อริหรือแฟนน้อยกว่าคู่นอน ประเภทอื่นๆ ดังนั้นจึงควรรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ในกลุ่มนักเรียนอย่างต่อเนื่อง หากแต่การให้ความรู้อย่างเดียวคงไม่พอ ควรดำเนินการรณรงค์กระตุ้นให้ใช้ถุงยางอนามัย เมื่อมีเพศสัมพันธ์ทุกครั้งควบคู่กันไป พร้อมกับต้องคำนึงถึงประเด็นทางสังคมเกี่ยวกับ ถุงยางอนามัยด้วย

คำสำคัญ พฤติกรรมทางเพศ การใช้ถุงยางอนามัย เอชไอวี/เอดส์

* นักวิจัย (ชำนาญการ) สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล

** เจ้าหน้าที่วิจัย สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล

*** นักวิจัย สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล

Sexual behavior related to HIV/AIDS of 5 target groups in Bangkok, 2008

Bang-on Thepthien Piyachat Tragoolvongse Parinda Tasee

ABSTRACT

This Sexual behavioral survey on the risk of infection with HIV in Bangkok in 2008, the survey was conducted in March - August on 5 different groups, namely: 8th graders and 11th graders from secondary schools; 2nd year vocational school students; groups of factory workers; and a group from the general population. Data was collected from a total of 5,759 respondents which 2,740 respondents are male and 3,019 respondents are female.

In relation to individual knowledge concerning HIV/AIDS, the findings indicated that 8th graders were less likely to answer the survey questions correctly followed by the vocational school group, the 11th graders, the factory worker groups and finally, the general population group.

Further, when queried about condom use. In the student groups, consistent condom use was higher than in either the factory worker groups or in the general population group and the consistent condom use by females was less than by males. However, when classified by type of partner, it was found that consistent condom use was considerably lower between boyfriends/girlfriends and married couples.

Keyword Sexual Behavioral Condom use HIV/AIDS

ความเป็นมาของโครงการ

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 ที่ประเทศไทยพบผู้ติดเชื้อเอชไอวีรายแรกกระทรวงสาธารณสุขได้มีความพยายามพัฒนาระบบเฝ้าระวังพฤติกรรม (Behavior Surveillance) อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถติดตามสถานการณ์ปัญหาเอดส์ได้อย่างใกล้ชิด ต่อเนื่อง และทันเวลา (1) การเฝ้าระวังพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวีจึงเป็นเครื่องมือสำคัญชิ้นหนึ่งที่ใช้ติดตามสถานการณ์ด้านพฤติกรรมในประชากรกลุ่มเป้าหมายต่างๆ (5) ซึ่งกองควบคุมโรคเอดส์ สำนักอนามัยกรุงเทพมหานคร ได้ร่วมกับสถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล ดำเนินการเฝ้าระวังพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวี มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 มีกลุ่มประชากรเฝ้าระวัง 7 กลุ่มเป้าหมายในครั้งแรก และดำเนินการสำรวจในประชากรกลุ่มเป้าหมายเดิมถึงปี พ.ศ. 2547 (2, 3, 4)

ในปี พ.ศ. 2548 กองควบคุมโรคเอดส์มีการแบ่งกลุ่มเป้าหมายของระบบการเฝ้าระวังออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มประชาชนทั่วไปที่มีความเปราะบางต่อการติดเชื้อเอชไอวีค่อนข้างน้อย และกลุ่มประชากรที่มีความเปราะบางต่อการติดเชื้อเอชไอวีค่อนข้างมาก แล้วดำเนินการเฝ้าระวังในกลุ่มประชากรเป้าหมาย 2 ปีต่อครั้ง โดยที่กลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 และกลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษาระดับปวช. ปี 2 จะดำเนินการสำรวจพฤติกรรมทุกปี ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2548 ได้เริ่มดำเนินการเฝ้าระวังพฤติกรรมในกลุ่มประชากรที่มีความเปราะบางต่อการติดเชื้อ

เอชไอวีมากใน 6 กลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มหญิงบริการทางเพศ ผู้ติดสารเสพติด โดยมีกลุ่มแรงงานต่างด้าว และกลุ่มชายรักรัชาย เป็นกลุ่มประชากรที่เพิ่มเข้ามาในระบบเฝ้าระวังพฤติกรรมเป็นครั้งแรก ส่วนกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษาระดับปวช. ปี 2 ดำเนินการเฝ้าระวังทุกปี (6)

ในปี พ.ศ. 2549 ได้ดำเนินการเฝ้าระวังในกลุ่มที่มีความเปราะบางต่อการติดเชื้อเอชไอวีค่อนข้างน้อยใน 4 กลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มแรงงานในสถานประกอบการ โดยเพิ่มการเฝ้าระวังในกลุ่มประชาชนทั่วไปเพื่อเพิ่มความครอบคลุมการเฝ้าระวังพฤติกรรมซึ่งจะทำให้เข้าใจสถานการณ์ด้านพฤติกรรมในกลุ่มต่างๆ ได้มากขึ้น รวมทั้งกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษาระดับปวช. ปี 2 (7)

สำหรับปี พ.ศ. 2550 กองควบคุมโรคเอดส์สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร ร่วมกับ สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล ได้พิจารณาร่วมกันว่าอายุของการมีเพศสัมพันธ์ในครั้งแรกของกลุ่มนักเรียนนั้นเริ่มมีอายุน้อยลง จึงได้เพิ่มกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในระบบการเฝ้าระวังอีกหนึ่งกลุ่มเพื่อให้เท่าทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน ดังนั้น จึงเห็นสมควรที่จะดำเนินการสำรวจพฤติกรรมเพื่อทราบถึงความเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มดังกล่าวในปี นี้ จึงดำเนินการสำรวจพฤติกรรมใน 6 กลุ่มเป้าหมายคือ หญิงบริการทางเพศ ผู้ติดสารเสพติด กลุ่มแรงงานต่างด้าว นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 รวมทั้งกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษาระดับปวช. ปี 2 (8)

สำหรับในปี พ.ศ. 2551 ได้สำรวจประชากรกลุ่มที่มีความเปราะบางต่อการติดเชื้อเอชไอวีเช่นเดียวกับปี พ.ศ. 2549 ซึ่งประกอบด้วย 5 กลุ่ม คือ กลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 และกลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษาระดับปวช. ปี 2 กลุ่มคนงานในสถานประกอบการ และกลุ่มประชาชนทั่วไป เครื่องมือที่ใช้สำรวจพฤติกรรมมี 2 ประเภทคือ แบบสอบถาม (paper-based survey) และการสำรวจพฤติกรรมด้วยแบบสอบถามบนหน้าเว็บ (web-based survey) การสำรวจพฤติกรรมบนหน้าเว็บนั้นดำเนินการสำรวจได้เฉพาะกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 และกลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษาระดับปวช. ปี 2

เท่านั้น เนื่องจากมีความพร้อมในการเชื่อมต่อกับระบบ Internet ส่วนกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มคนงานในสถานประกอบการ และกลุ่มประชาชนทั่วไปนั้น ยังไม่มีความพร้อมจึงใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลพฤติกรรม

ผลของการเฝ้าระวังพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ที่สำคัญคือ คนในกรุงเทพมหานครมีเพศสัมพันธ์มากขึ้น และมีอายุที่น้อยลงเรื่อยๆ เพศสัมพันธ์กับพนักงานบริการมีน้อยลง มีเพศสัมพันธ์กับเพื่อนหรือคนสนิทมากขึ้น แต่สัดส่วนของการใช้ถุงยางอนามัยคงเดิม

ตาราง 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 - พ.ศ. 2551

กลุ่มตัวอย่าง	ปี พ.ศ.						
	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551
นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5	747	846	1,125	1,065	1,019	1,071	1,183
นักเรียนอาชีวศึกษา ปวช. 2	763	844	1,209	1,041	906	1,041	1,158
นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2	-	-	-	-	-	1,220	1,250
คนงาน (2545-2546) / พนักงานในโรงงาน (2547) / คนงานในสถานประกอบการ(2549, 2551)	681	711	1,009	-	1,011	-	1,022
ชายที่มาคัดเลือกเกณฑ์ทหาร	354	354	518	-	-	-	-
หญิงบริการทางเพศ	346	359	-	501	-	500	-
แม่บ้าน	346	353	508	-	-	-	-
ผู้ติดยาเสพติด	373	356	-	376	-	314	-
แรงงานต่างด้าว	-	-	-	552	-	527	-
ชายรักชาย	-	-	-	498	-	-	-
ประชากรทั่วไป	-	-	-	1,089	-	1,146	-
รวม	3,610	3,823	4,369	4,033	4,025	4,673	5,759

สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกับกองควบคุมโรคเอดส์ สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร ดำเนินการเฝ้าระวังพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวีในพื้นที่กรุงเทพมหานคร มาเป็นเวลา 7 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 จนถึงปัจจุบันมีจำนวนตัวอย่างทั้งหมด 30,292 ราย และมีกลุ่มเป้าหมาย 11 กลุ่ม ผลสรุปของการสำรวจพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อ เอชไอวี ในปี พ.ศ. 2551 มีด้วยกัน 5 กลุ่ม มีจำนวนตัวอย่างทั้งหมด 5,759 ราย

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวีของประชากรที่เฝ้าระวัง ในปี พ.ศ. 2551

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลในปี พ.ศ. 2551 ดำเนินการในช่วงเดือนมีนาคม – เดือนสิงหาคม 2551 กลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 และกลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษาระดับปวช. ปี 2 ดำเนินการในช่วงเปิดเทอม ส่วนกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ ผู้วิจัยวางแผนเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงก่อนกลุ่มนักเรียน เพราะกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มที่ใหญ่มากใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลนาน กลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 และนักเรียนอาชีวศึกษาระดับปวช. ปี 2 ใช้วิธีการตอบแบบสอบถามบนหน้าเว็บ (web - based survey) ส่วนกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มคนงานในสถานประกอบการ และกลุ่มประชาชนทั่วไปใช้วิธีการตอบแบบสอบถาม (paper – based survey) ด้วยกระดาษ

ตาราง 2 ช่วงเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

กลุ่มเป้าหมาย	ปี พ.ศ. 2551				
	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.
กลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 (ชาย, หญิง)				←-----→	
กลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษา ระดับปวช. ปี 2 (ชาย, หญิง)				←-----→	
กลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 (ชาย, หญิง)				←=====→	
กลุ่มคนงานในสถานประกอบการ (ชาย, หญิง)	←=====→				
กลุ่มประชาชนทั่วไป (ชาย, หญิง)		←=====→			

หมายเหตุ: --- ใช้แบบสอบถามหน้า web

——— ใช้แบบสอบถาม

เครื่องมือการวิจัย

แบบสอบถามบนหน้าเว็บ (web - based survey) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 และนักเรียนอาชีวศึกษาระดับปวช. ปี 2 โดยการกรอกข้อมูลบนหน้าเว็บ โดยแบบสอบถามมีจำนวน 5 หน้า คือ ข้อมูลด้านประชากร ข้อมูลด้านพฤติกรรมการใช้ Internet ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศ และข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด การเก็บรวบรวมข้อมูลนักวิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยประสานกับโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างเพื่อเตรียมความพร้อมในเรื่องของระบบการ online และนักเรียนตัวอย่างที่จะตอบแบบสอบถาม

การเข้าสู่ระบบของการตอบแบบสอบถามนั้น นักวิจัยจะอธิบายให้นักเรียนปฏิบัติตามทีละขั้นตอน (Step by step) จนเมื่อนักเรียนสามารถเข้าสู่ระบบเรียบร้อยแล้ว นักเรียนจึงสามารถตอบแบบสอบถามอย่างอิสระ เมื่อนักเรียนส่งคำตอบแล้ว ข้อมูลทั้งหมดจะถูกเก็บไว้ในฐานข้อมูลของสถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล

การตอบแบบสอบถามบนหน้าเว็บมีข้อดีที่นักเรียนสามารถเห็นคำถามเฉพาะข้อที่ต้องตอบคำถามเท่านั้น และนักเรียนต้องตอบคำถามบนหน้าเว็บให้ครบทุกข้อ เพราะระบบจะไม่สามารถเก็บ Missing data ได้ นอกจากนี้เมื่อนักเรียนตอบแบบสอบถามครบถ้วนแล้ว โปรแกรมสามารถแสดงค่าสถิติพื้นฐานให้เลย

แบบสอบถาม (paper – based survey)

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มคนงานในสถานประกอบการ และกลุ่มประชาชนทั่วไป โดยกลุ่มตัวอย่างจะต้องเป็นผู้ที่อ่าน – เขียนภาษาไทยได้เพราะต้องกรอกแบบสอบถามด้วยตนเองอย่างอิสระ ข้อมูลที่ได้มาคณะผู้วิจัยจะเก็บเป็นความลับ (ไม่ระบุชื่อ ที่อยู่ สถานที่) ก่อนที่ผู้ตอบแบบสอบถามจะลงมือกรอกแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้อธิบายและทำความเข้าใจกับผู้ตอบแบบสอบถามทุกครั้ง ซึ่งแบบสอบถามจะประกอบด้วยข้อมูลด้านประชากร ความรู้เกี่ยวกับเอชไอวี/เอดส์ ข้อมูลด้านพฤติกรรมทางเพศ และพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลทั้ง 2 แบบ มีการแยกกลุ่มเพศหญิงและเพศชาย แบบสอบถามในแต่ละเพศจะต่างชุดกัน แบบสอบถามในแต่ละกลุ่มเป้าหมายมีคำถาม/ตัวแปรประเด็นเหมือนกันทุกกลุ่ม แต่อาจมีคำถามเฉพาะในแต่ละกลุ่มเพิ่มเติม เพื่อให้สามารถอธิบายคุณลักษณะเฉพาะในแต่ละกลุ่มได้

แบบสอบถามได้มีการปรับปรุงมาเป็นระยะๆ ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้องให้ข้อเสนอแนะ

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ในการสำรวจครั้งนี้ กลุ่มประชากรได้แก่กลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 (ชาย, หญิง)

กลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 (ชาย, หญิง)
กลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษาระดับ ปวช. ปี 2
(ชาย, หญิง) กลุ่มคนงานในสถานประกอบการ
(ชาย, หญิง) และกลุ่มประชาชนทั่วไป (ชาย,

หญิง) ทั้งหมดสามารถอ่านออกเขียนได้
กลุ่มตัวอย่างมีทั้งสิ้น 5,759 ราย ดังรายละเอียด ในตาราง 3

ตาราง 3 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ได้ดำเนินการเฝ้าระวังในปี พ.ศ. 2551 จำแนกตามเพศ

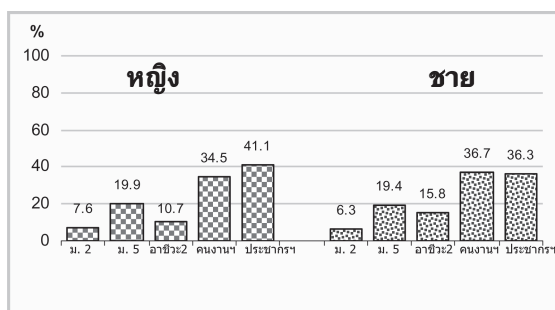
กลุ่มตัวอย่าง	หญิง	ชาย	รวม
นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2	603	647	1,250
นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5	672	511	1,183
นักเรียนอาชีวศึกษาระดับปวช. ปี 2	645	513	1,158
คนงานในสถานประกอบการ	510	512	1,022
ประชาชนทั่วไป	589	557	1,146
รวมทั้งหมด	3,019	2,740	5,759

ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์

เมื่อวิเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ในทุกข้อ พบว่า กลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 สามารถตอบความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ได้ถูกต้องน้อยกว่ากลุ่มอื่นๆอย่างชัดเจนในทุกข้อ รองลงมาคือกลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษาระดับปวช. ปี 2 กลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มคนงานในสถานประกอบการ และกลุ่มประชาชนทั่วไปตามลำดับ

ในกลุ่มผู้หญิงพบว่าสามารถตอบความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ได้ถูกต้องทุกข้ออยู่ระหว่างร้อยละ 8 – 41 ส่วนในกลุ่มผู้ชายพบว่าสามารถตอบความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ได้ถูกต้องทุกข้อ อยู่ระหว่างร้อยละ 6 – 37 กลุ่มนักเรียนทั้งหญิงและชายสามารถตอบความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ได้ถูกทุกข้อน้อยกว่าในกลุ่มคนงานในสถานประกอบการและประชาชนทั่วไปอย่างชัดเจนดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพ 1 ร้อยละของผู้ที่ตอบคำถามเกี่ยวกับความรู้เรื่องโรคเอดส์ได้ถูกทุกข้อ จำแนกตามเพศ

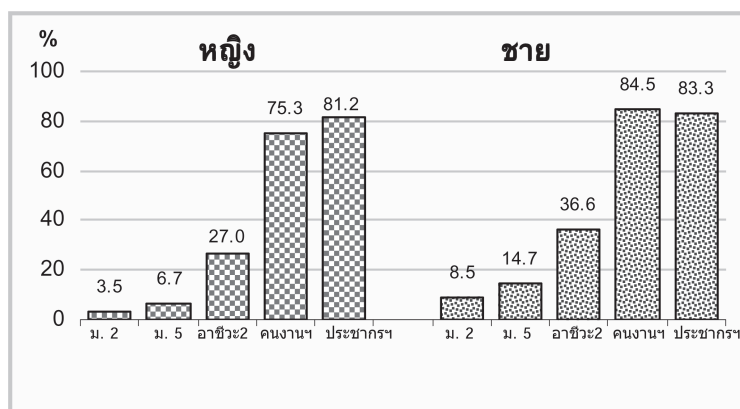


เพศสัมพันธ์ครั้งแรก

ประสบการณ์ทางเพศในแต่ละกลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มคนงานในสถานประกอบการ และกลุ่มประชาชนทั่วไป ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การมีเพศสัมพันธ์มาแล้วในกลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษาระดับปวช.ปี 2 ประมาณ 1 ใน 3 มีประสบการณ์ทางเพศแล้ว กลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 เคยมีประสบการณ์ทางเพศร้อยละ 10 และกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 เคยมีประสบการณ์เพศสัมพันธ์แล้วร้อยละ 6

เมื่อวิเคราะห์ประสบการณ์การมีเพศสัมพันธ์ จำแนกตามเพศ พบว่ากลุ่มผู้ชายมีประสบการณ์การมีเพศสัมพันธ์มากกว่ากลุ่มผู้หญิงในทุกกลุ่มตัวอย่าง ในกลุ่มนักเรียนชายเคยมีประสบการณ์ทางเพศมากกว่ากลุ่มนักเรียนหญิงประมาณ 2 เท่า กลุ่มประชาชนทั่วไปเพศหญิง - เพศชายมีประสบการณ์ทางเพศไม่แตกต่างกันมากนัก และกลุ่มคนงานในสถานประกอบการเพศหญิงมีประสบการณ์ทางเพศน้อยกว่ากลุ่มคนงานในสถานประกอบการเพศชายเล็กน้อย ดังแผนภาพที่ 2

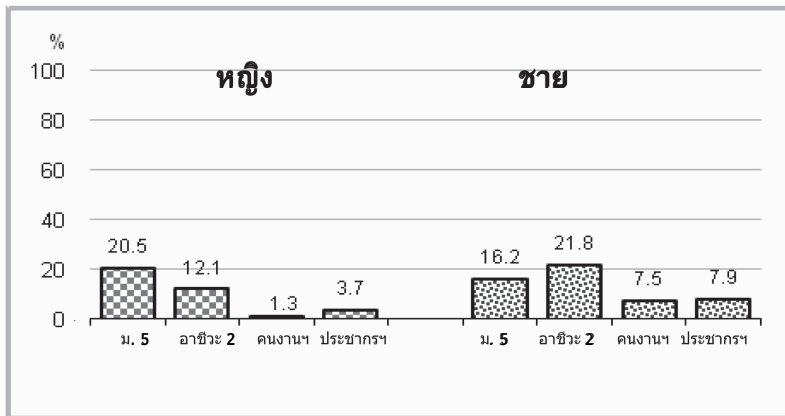
แผนภาพ 2 ประสบการณ์การมีเพศสัมพันธ์ จำแนกตามเพศ



กลุ่มตัวอย่างที่เคยมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก เมื่ออายุน้อยกว่า 15 ปี (แผนภาพ 3) พบว่า กลุ่มผู้หญิงและกลุ่มผู้ชายมีสัดส่วนระหว่าง ร้อยละ 1 – 21: 8 – 22 ไม่นับรวมกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพราะว่าเป็นกลุ่มที่มีอายุน้อยกว่า 15 ปี ในกลุ่มคนงานในสถานประกอบการ และกลุ่มประชาชนทั่วไป มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกเมื่ออายุน้อยกว่า 15 ปี น้อยกว่าในกลุ่มนักเรียนก่อนข้างชัดเจน

โดยสรุปแล้วกลุ่มผู้ชายจะมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกเมื่ออายุน้อยกว่า 15 ปี ในสัดส่วนที่มากกว่ากลุ่มผู้หญิง ยกเว้นในกลุ่มนักเรียนหญิงมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีสัดส่วนของการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกเมื่ออายุน้อยกว่า 15 ปีมากกว่ากลุ่มผู้ชายในชั้นปีการศึกษาเดียวกัน ดังแผนภาพที่ 3

แผนภาพ 3 การมีเพศสัมพันธ์ในครั้งแรกเมื่ออายุน้อยกว่า 15 ปี จำแนกตามเพศ



การใช้ถุงยางอนามัย

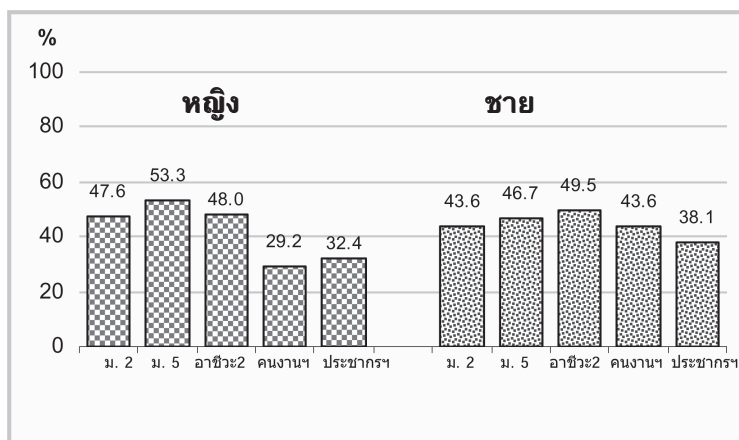
การใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกพบว่า กลุ่มผู้หญิงมีส่วนการใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกอยู่ระหว่างร้อยละ 29 – 53 กลุ่มคนงานในสถานประกอบการมีส่วนการใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกน้อยที่สุด รองลงมาคือกลุ่มประชาชนทั่วไป กลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษา ระดับปวช. ปี 2 และกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 ตามลำดับ

สำหรับกลุ่มผู้ชายพบว่ามีส่วนการใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกอยู่ระหว่างร้อยละ 38 – 49 กลุ่มประชาชนทั่วไปมีส่วนการใช้ถุงยางอนามัยครั้งแรก

น้อยที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 และกลุ่มคนงานในสถานประกอบการ มีส่วนการใช้ถุงยางอนามัยเท่ากัน ส่วนกลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษา ระดับปวช. ปี 2 มีส่วนการใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกมากที่สุด

โดยสรุปแล้วกลุ่มผู้ชายมีส่วนของการใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ในครั้งแรกมากกว่าในกลุ่มผู้หญิง (38–49: 29–53) ยกเว้นในกลุ่มนักเรียนหญิงมัธยมศึกษาปีที่ 2 และนักเรียนหญิงมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีส่วนการใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกมากกว่าในกลุ่มผู้ชายในชั้นปีการศึกษาเดียวกัน ดังแผนภาพที่ 4

แผนภาพ 4 สัดส่วนของการใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ในครั้งแรก จำแนกตามเพศ



การใช้ถุงยางอนามัยกับคู่นอนประเภทต่างๆในรอบปีที่ผ่านมา ในส่วนนี้จะนำเสนอในส่วนที่มีการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้ง (เพื่อคัดสรรเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย) กับคู่นอนประเภทต่างๆ

ในกลุ่มผู้หญิง พบว่ามีสัดส่วนการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งกับคูรัก/แฟนอยู่ระหว่างร้อยละ 11 – 39 กับผู้ชายที่รู้จักกันคุ้นเคย ร้อยละ 26 – 100 กับผู้ชายที่รู้จักกันผิวเผิน ร้อยละ 0 – 57 และกับผู้หญิงด้วยกันร้อยละ 0–50 กลุ่มคนงานในสถานประกอบการและกลุ่มประชาชนทั่วไป มีสัดส่วนการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งน้อยกว่ากลุ่มนักเรียนค่อนข้างชัดเจน และใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งกับคูรักหรือแฟนน้อยกว่าคู่นอนคนอื่นๆ

ในกลุ่มผู้ชายมีสัดส่วนการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งกับคูรักหรือแฟน ร้อยละ 14–26 กับผู้หญิงที่รู้จักกันคุ้นเคย ร้อยละ 35 – 56 กับผู้หญิงที่รู้จักกันผิวเผิน ร้อยละ 50 – 57 กับหญิงบริการ ร้อยละ 70–100 กับผู้ชายด้วยกัน ร้อยละ 11 – 53 และสัดส่วนของการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งกับคูรัก/แฟนน้อยกว่าคู่นอนคนอื่นๆ ค่อนข้างชัดเจน

โดยสรุปแล้วกลุ่มผู้หญิงมีสัดส่วนของการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งเมื่อมีเพศสัมพันธ์ในรอบปีน้อยกว่ากลุ่มผู้ชาย กลุ่มนักเรียนมีสัดส่วนการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งมากกว่าในกลุ่มคนงานในสถานประกอบการ และกลุ่มประชาชนทั่วไป นอกจากนี้สัดส่วนการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งกับคู่นอนประเภทคูรัก/แฟนมีสัดส่วนน้อยกว่าคู่นอนประเภทอื่นๆ อย่างชัดเจน ดังตารางที่ 4

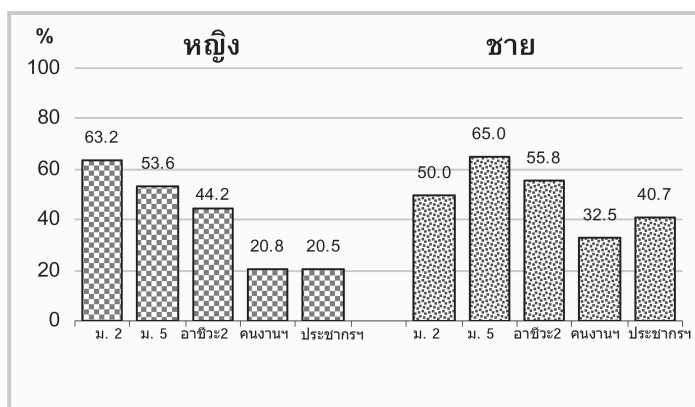
ตาราง 4 สัดส่วนของการใช้ถุงยางอนามัยกับคู่นอนประเภทต่างๆในรอบปีที่ผ่านมา จำแนกตามเพศ

ประเภทคู่นอน	คูรัก/แฟน		บุคคลที่รู้จักคุ้นเคย		บุคคลที่รู้จักผิวเผิน		พนักงานบริการ		เพศเดียวกัน	
	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย
มัธยมศึกษาปีที่ 2	38.9	25.6	50.0	36.8	0	50.0	na	75.0	0	22.2
มัธยมศึกษาปีที่ 5	33.0	14.3	100.0	42.9	50.0	55.6	0	100.0	50.0	25.0
อาชีวศึกษาปีที่ 2	18.7	19.7	35.7	34.9	10.0	56.3	40.0	70.0	14.3	33.3
คนงานสถานประกอบกร	10.8	20.3	26.1	54.5	50.0	52.9	0	83.8	0	11.1
ประชาชน	12.2	19.0	33.3	56.4	57.1	56.7	50.0	80.0	25.0	53.3

สัดส่วนของการใช้ถุงยางอนามัยสำหรับเพศสัมพันธ์ครั้งล่าสุด พบว่ากลุ่มคนงานในสถานประกอบการ และกลุ่มประชาชนทั่วไปที่เป็นผู้หญิงสัดส่วนการใช้ถุงยางอนามัยครั้งล่าสุดน้อยที่สุด และกลุ่มนักเรียนชายมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีสัดส่วนการใช้ถุงยางอนามัยครั้งล่าสุดมากที่สุด ในภาพรวมแล้ว มีสัดส่วนของการใช้ถุงยางอนามัยครั้งล่าสุดอยู่ระหว่างร้อยละ 21 – 65 ในกลุ่มผู้หญิง

มีสัดส่วนการใช้ถุงยางอนามัยครั้งล่าสุดอยู่ระหว่างร้อยละ 21 – 63 และในกลุ่มผู้ชาย มีสัดส่วนการใช้ถุงยางอนามัยครั้งล่าสุดอยู่ระหว่างร้อยละ 33–65 กลุ่มผู้ชายมีสัดส่วนการใช้ถุงยางอนามัยครั้งล่าสุดมากกว่ากลุ่มผู้หญิง ยกเว้นในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มนักเรียนหญิงมีสัดส่วนการใช้ถุงยางอนามัยครั้งล่าสุดมากกว่ากลุ่มนักเรียนชาย ดังแผนภาพที่ 5

แผนภาพ 5 สัดส่วนของการใช้ถุงยางอนามัยสำหรับเพศสัมพันธ์ครั้งล่าสุด จำแนกตามเพศ



การอภิปรายผล

การเฝ้าระวังพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวีมีตัวแปรที่สำคัญ คือ พฤติกรรมการใช้ถุงยางอนามัย ทั้งนี้ถุงยางอนามัยถือเป็นเครื่องมือทางการแพทย์ชนิดหนึ่งที่ใช้ป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และคุมกำเนิด ซึ่งได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายหลังจากที่มีการแพร่ระบาดของโรคเอดส์อย่างรุนแรงในช่วงทศวรรษที่ 1980 เป็นต้นมา ผลการเฝ้าระวังในปี พ.ศ. 2551 ครั้งนี้ได้ชี้ชัดว่ากลุ่มนักเรียน (มัธยมศึกษาปีที่ 2 มัธยมศึกษาปีที่ 5 และนักเรียนอาชีวศึกษาระดับปวช. ปี 2) มีสัดส่วนการใช้ถุงยางอนามัยมากกว่ากลุ่มคนงานในสถานประกอบการและกลุ่มประชาชนทั่วไป กลุ่มผู้หญิงมีสัดส่วนการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งน้อยกว่ากลุ่มผู้ชาย แต่อย่างไรก็ตามจะเห็นว่าการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งกับบุคคลที่เป็นคู่อภิพหรือแฟนน้อยกว่าบุคคลที่เป็นคนรู้จักกันผิวเผิน/คนรู้จักกันคุ้นเคยและเพศเดียวกัน สำหรับการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งกับพนักงานบริการมีสัดส่วนที่สูง แต่ก็พบว่าเพศสัมพันธ์กับพนักงานบริการมีสัดส่วนน้อยมาก

ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ พบว่ากลุ่มนักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ที่ถูกต้องน้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ ก่อนข้างชัดเจน โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ดังนั้นจึงควรรณรงค์ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ในกลุ่มนักเรียนอย่างต่อเนื่อง แต่ความรู้ยังขาดความไม่พอ การกระตุ้นให้ใช้ถุงยางอนามัย

เมื่อมีเพศสัมพันธ์ทุกครั้งเป็นสิ่งสำคัญที่ควรดำเนินการรณรงค์ควบคู่กันไปพร้อมๆ กับการคำนึงถึงประเด็นทางสังคมเกี่ยวกับถุงยางอนามัยด้วย

ผลของการเฝ้าระวังพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ในรอบ 7 ปีที่ผ่านมา มีผลการศึกษาที่ค่อนข้างชัดเจนว่าคนในกรุงเทพมหานครมีเพศสัมพันธ์มากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียน เพศสัมพันธ์ครั้งแรกเริ่มเมื่ออายุเริ่มน้อยลงเรื่อยๆ สัดส่วนของการใช้ถุงยางอนามัยไม่สูงขึ้นตามสัดส่วนของเพศสัมพันธ์ การใช้ถุงยางอนามัยยังขึ้นอยู่กับคู่สนทนาว่าเป็นประเภทใด คู่สนทนาที่เป็นเพื่อนและคู่อภิพมีสัดส่วนของการใช้ถุงยางอนามัยน้อยกว่าพนักงานบริการอย่างเห็นได้ชัดเจน ประกอบกับรูปแบบของการให้บริการของพนักงานบริการทางเพศเปลี่ยนไปมาก จนในปัจจุบันการให้บริการทางเพศโดยตรงนั้นแทบไม่พบแล้วเนื่องจากลูกค้าไม่นิยมไปสถานบริการ มีการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา (9) ที่ได้สำรวจพฤติกรรมทางเพศของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 5 มาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2001 – 2008 พบว่านักเรียนมีเพศสัมพันธ์ลดลง มีอัตราการใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกสูงขึ้นในปี ค.ศ. 2001 – 2003 แต่มีอัตราการใช้ถุงยางอนามัยคงที่ ในปี ค.ศ. 2003 - 2007 ซึ่งผลการศึกษามีความสอดคล้องกับพฤติกรรมทางเพศของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 5 ในกรุงเทพมหานคร แต่อย่างไรก็ตาม

สัดส่วนของการมีเพศสัมพันธ์ และการใช้ถุงยางอนามัยของนักเรียนในกรุงเทพมหานครที่สำรวจในปี พ.ศ. 2551 ยังน้อยกว่านักเรียนของประเทศสหรัฐอเมริกาอยู่มาก (ร้อยละ 14 และ 48 ตามลำดับการมีเพศสัมพันธ์) (ร้อยละ 35 และ 62 ตามลำดับการใช้ถุงยางอนามัยครั้งแรก)

จากพฤติกรรมที่กล่าวมีส่วนสนับสนุนให้ทุกคนที่มีเพศสัมพันธ์มีโอกาสเสี่ยงที่จะสัมผัสกับเชื้อเอชไอวี ได้หากไม่ตระหนักและใช้ถุงยางอนามัยอย่างใดก็ตามการต่อสู้กับโรคเอดส์และเชื้อเอชไอวีนั้นไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยคนๆ เดียว แต่จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐบาล ภาคเอกชน และภาคธุรกิจ

ความร่วมมือดังกล่าวจะเป็นพลังในการสร้างจิตสำนึกให้ผู้คนตระหนักถึงภัยของโรคเอดส์และการป้องกันการเกิดโรคเอดส์ แต่ตราบดีที่ทุกคนยังคิดว่า โรคเอดส์เป็นเรื่องส่วนบุคคลและเพิกเฉยกับความรับผิดชอบต่อสังคม ภัยจากโรคเอดส์ก็ยังคงเป็นปัญหาของสังคมโลกต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

กองควบคุมโรคเอดส์ สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร และสถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล ขอขอบคุณอาจารย์ทุกๆ โรงเรียนที่เป็นพื้นที่ศึกษาที่กรุณาให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลในกลุ่มนักเรียนเป็นอย่างดี ตลอดระยะเวลา 7 ปีที่ผ่านมา รวมทั้งขอขอบคุณนักเรียนทุกคนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ยิ่ง

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของศูนย์บริการสาธารณสุขและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำชุมชนที่อำนวยความสะดวก ประสานงาน และให้ความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลของกลุ่มประชาชนทั่วไป และขอขอบคุณประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่การศึกษาทุกท่าน ที่ได้ให้ข้อมูลและความร่วมมือเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่จากฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพจากสำนักงานเขตต่างๆ ที่อำนวยความสะดวก ประสานงานและให้ความช่วยเหลือ ในการเก็บข้อมูลของกลุ่มคนงานในสถานประกอบการ และขอขอบคุณผู้บริหารและพนักงานในสถานประกอบการที่เป็นพื้นที่การศึกษาทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์และความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเก็บข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

1. คำนวน อึ้งชูศักดิ์ (มปท). หลักวิชาและการประยุกต์ระบาดวิทยาสำหรับผู้บริหารสาธารณสุข. นครปฐม: โรงพิมพ์สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน
2. บุญยง เกี่ยวการค้า, บังอร เทพเทียน, สมศักดิ์ วาสาวาส และคนอื่นๆ (2545). การเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี ในประชากร 7 กลุ่มเป้าหมาย ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ปี 2545. นครปฐม: โรงพิมพ์สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน
3. บุญยง เกี่ยวการค้า, บังอร เทพเทียน, สมศักดิ์ วาสาวาส และคนอื่นๆ (2546). การเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี ในประชากร 7 กลุ่มเป้าหมาย ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ปี 2546. นครปฐม: โรงพิมพ์สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน
4. บุญยง เกี่ยวการค้า, บังอร เทพเทียน, สมศักดิ์ วาสาวาส และคนอื่นๆ (2547). การเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี ในประชากร 5 กลุ่มเป้าหมาย ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ปี 2547. นครปฐม: โรงพิมพ์สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน
5. สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข (2551). จำนวนผู้ป่วยเอดส์ จำแนกตามกลุ่มอายุและเพศ. สืบค้นเมื่อ 22 กันยายน 2551 จาก <http://203.157.15.4/index.php?page=5061>
6. ศิริกุล อิศรานุรักษ์, บังอร เทพเทียน, จิราพร ชมพิกุล และคนอื่นๆ (2548). การเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี ในประชากร 5 กลุ่มเป้าหมาย ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ปี 2548. นครปฐม: โรงพิมพ์สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน
7. ศิริกุล อิศรานุรักษ์, บังอร เทพเทียน, ปิยฉัตร ตระกูลวงษ์ และคนอื่นๆ (2549). การเฝ้าระวังพฤติกรรมที่สัมพันธ์การติดเชื้อเอชไอวี ในประชากร 4 กลุ่มเป้าหมาย ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ปี 2549. นครปฐม: โรงพิมพ์สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน.
8. ศิริกุล อิศรานุรักษ์, บังอร เทพเทียน, ปิยฉัตร ตระกูลวงษ์ และคนอื่นๆ (2550). การเฝ้าระวังพฤติกรรมที่สัมพันธ์การติดเชื้อเอชไอวี ในประชากร 6 กลุ่มเป้าหมาย ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ปี 2550. กรุงเทพฯ: พี.เอ.ลีฟวิ่ง
9. National Center for chronic disease prevention and health promotion (2008). Trends in the prevalence of sexual behavior: National YRBS: 1991 – 2007. Retrieved 29 June, 2008 from <http://cdc.gov.yrbs>.